

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

ผู้บริหารกับหลักประชาธิปไตย

จัดทำโดย นายชูชาติ เพ็ชรอำไพ
รหัส ๖๓๐๘๑๒

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้บริหารกับหลักประชาธิปไตย

นายชูชาติ เพ็ชรอำไพ

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บริษัทฯ และองค์กรทางธุรกิจต้องปรับตัวเพื่อรับมือต่อความผันผวนเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่สำคัญของทุกประเทศ โดยองค์กรสำคัญที่มีบทบาทมากในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นก็คือบริษัทต่างๆ ซึ่งเป็นนิติบุคคล (Juristic person) ซึ่งเป็นบุคคลสมมุติที่เกิดขึ้นได้โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายและมีสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาบางประการ และยังสามารถถือครองทรัพย์สินและดำเนินกิจการต่างๆ ที่อยู่ภายในกรอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นๆ ได้ โดยการแสดงเจตนาของนิติบุคคลนั้นจะต้องแสดงออกโดยผู้บริหารซึ่งทำหน้าที่แสดงเจตนาของนิติบุคคล หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความประสงค์ของผู้บริหารคือความประสงค์ของนิติบุคคลเช่นเดียวกัน

หลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน โดยระบอบประชาธิปไตยเป็นการบริหารรัฐโดยใช้เสียงข้างมากของพลเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจ โดยพลเมืองเจ้าของอำนาจอาจใช้อำนาจด้วยตนเองหรือใช้ผ่านผู้แทนที่ได้ทำการเลือกตั้งก็ได้ ซึ่งการใช้สิทธิดังกล่าวของกลุ่มคนข้างมากต้องไม่เป็นการดูถูกสิทธิและความคิดของคนกลุ่มน้อยหรือผู้ที่มีความเห็นแตกต่าง

ประชาธิปไตยสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. ประชาธิปไตยทางตรง ได้แก่การที่ประชาชนพลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการทางการเมืองด้วยตนเองโดยตรง ซึ่งการใช้สิทธิในลักษณะนี้พบได้มากในสมัยโบราณที่พลเมืองไม่มาก ในปัจจุบันประชาธิปไตยทางตรงจึงเป็นรูปแบบที่ไม่แพร่หลายนัก

๒. ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน เป็นระบบที่สามารถพบเห็นได้ในปัจจุบันโดยที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจใช้สิทธิในการเลือกนักการเมืองเพื่อเป็นผู้แทนตนในรัฐสภา จากนั้นสมาชิกสภาจะตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก

จากการศึกษาระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต” (๑)

ในบางประเทศมองว่าประชาธิปไตยมีพื้นฐานมาจากความเสมอภาคกันในการมีสิทธิ โดยคนจำนวนมากเห็นว่าประชาธิปไตยที่ดีได้แก่ "เสรีประชาธิปไตย" และอาจมีองค์ประกอบเพิ่มเติมอีกหลายประการ เช่น การพหุนิยมทางการเมือง หลักนิติธรรม (Rule of law) และสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ (Right of petition) เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ตลอดจนเรียกร้องให้เกิดมีวิถีทางที่

ถูกต้องแห่งกฎหมาย (due process of law) เสรีภาพของพลเมือง สิทธิมนุษยชน และบทบาทของภาคประชาสังคม (civil society)

กระบวนการของรัฐสภาและองค์กรตุลาการที่เป็นอิสระ นอกจากนี้ ในบางกรณียังมีการใช้คำว่า "ประชาธิปไตย" สื่อถึงประชาธิปไตยทางตรง ด้วย เหนืออื่นใด แม้คำว่า "ประชาธิปไตย" จะนิยมใช้ในบริบทของรัฐทางการเมืองเป็นหลัก แต่วามโนทัศน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ยังสามารถใช้แก่ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นเช่นกัน” (๒)

หลักการสำคัญของประชาธิปไตย

๑. หลักความเสมอภาค

ความเสมอภาคทางการเมืองประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนต่างมีหนึ่งเสียงเท่าเทียมกัน

๒. หลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่

สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง
เสรีภาพ คือ การมีอิสระที่จะกระทำสิ่งใด ๆ โดยต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น
หน้าที่ คือ สิ่งที่คุณคณต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติ และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมาย

๓. หลักนิติธรรม

การใช้กฎหมายเป็นหลักในการบริหารประเทศ บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้กฎหมายต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๔. หลักการใช้เหตุผล

การใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินใจปัญหาด้วยการออกเสียง ต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย

๕. หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอถอดถอน ฯลฯ กรณีทางอ้อม เช่น การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทน (๓)

การนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารบริษัท

๑. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

หลักในการบริหารมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของบริษัทและในแต่ละสถานการณ์ แต่หลักการสำคัญที่ได้ยึดถือกันมาโดยตลอดคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) โดยมีการปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่สำคัญๆ ทุกคนควรจะต้องรับรู้รับทราบ ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันทำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการดำเนินกิจการใดต้องกระทำโดยมติที่ได้ผ่านการปรึกษาหารือร่วมกันภายในบริษัทเพื่อกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ป้องกันการบริหารและดำเนินงานที่ผิดพลาด หรือการตัดสินใจที่คลาดเคลื่อนต่อ

ความเป็นจริง เนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีความรู้ในแต่ละสาขาอาชีพของตน รวมทั้งได้พบเจอเรื่องราว และประสบการณ์ในการทำงานและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันทำให้มีมุมมองแนวคิดและวิธีการตอบสนองต่อปัญหาที่ต่างกันในแต่ละบุคคล ซึ่งความแตกต่างทางความคิดนี้เองที่จะนำมาซึ่งความแข็งแกร่งของบริษัท สร้างความรอบคอบและรัดกุมในการตัดสินใจเพื่อนำพาให้บริษัทผ่านอุปสรรคได้อย่างไม่ยากเย็น

การสร้างบรรยากาศในการทำงานแบบพี่น้อง มีปัญหาหรือเรื่องสำคัญสามารถปรึกษาหารือผู้อาวุโสซึ่งมีประสบการณ์มากกว่าได้อย่างไม่ติดขัด พูดกันแบบตรงไปตรงมา มีการรับฟังความคิดเห็นพนักงานสามารถนำหัวหน้างาน ผู้บริหาร มาเป็นต้นแบบ (Modeling) ในการทำงาน

สำหรับผู้บริหารระดับกลางจะต้องศึกษารูปแบบการบริหารและวัฒนธรรมของหน่วยงานของตน เพราะรูปแบบการบริหารแต่ละคนไม่เหมือนกัน ต้องปรับรูปแบบการบริหารของเราให้เข้ากับบริษัท ต้องสามารถสื่อสารกับพนักงานระดับปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีทักษะในการสื่อสารกับผู้บริหารระดับสูงขององค์กรที่ดีเยี่ยม เนื่องจากผู้บริหารระดับกลางเป็นผู้ที่ต้องประสานงานและสื่อสารนโยบายระหว่างฝ่ายบริหารและพนักงานระดับปฏิบัติการ นอกจากจะรับทราบแนวทางการบริหารเพื่อนำมาถ่ายทอดต่อได้แล้วนั้น ต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของพนักงานที่ทำงานอยู่หน้างานจริงว่ามีปัญหาติดขัดในการดำเนินงานอย่างไรเพื่อนำไปชี้แจงต่อฝ่ายบริหาร ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นเป็นหลักการพื้นฐานเบื้องต้นที่สังคมประชาธิปไตยทุกสังคมต้องมี

๒. ความรู้ในการปฏิบัติงาน

๒.๑ ต้องรู้ระเบียบสำคัญในการทำงานที่เกี่ยวข้อง เพราะการบริหารงานมีข้อบังคับ ระเบียบและประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องบริหารงานให้เป็นไปตามที่กำหนด อย่างไรก็ตามระเบียบที่ออกมาจะต้องไม่เป็นการจำกัดสิทธิของพนักงานเกินสมควรเพราะเป็นการขัดต่อหลักสิทธิเสรีภาพอันเป็นหลักการสำคัญของการปกครองระบบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันระเบียบที่ออกมานั้นก็จะต้องไม่หละหลวมสามารถที่จะควบคุมสั่งคมการทำงานให้เป็นระเบียบและดำเนินไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้ได้ผลประกอบการที่ดี

๒.๒ สิทธิในการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์สื่อสารเพื่อค้นหาความรู้และข้อมูลในการทำงาน ในปัจจุบันการแข่งขันทางธุรกิจเป็นไปอย่างเข้มข้น จนกล่าวได้ว่าใครมีข้อมูลและความรู้อยู่มากกว่าย่อมได้เปรียบ ผู้บริหารต้องใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์สื่อสารเพื่อติดตามข่าวสารและค้นหาความรู้ ในขณะที่เดียวกันต้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีสิทธิเข้าถึงเทคโนโลยีในบริษัท รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมความเข้าใจในด้านไอทีมากขึ้น เนื่องจากในสังคมประชาธิปไตยทุกคนย่อมมีสิทธิในการเข้าถึงความรู้อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีแบ่งแยก

๒.๓ ต้องแลกเปลี่ยนความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคคลจะช่วยทำให้ความรู้ในองค์กรเพิ่มพูนมากขึ้น การแสดงทัศนคติทำให้รู้จักวิธีการทำงานของแต่ละบุคคล

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันจะช่วยให้งานแต่ละงานดีขึ้น เนื่องจากสามารถนำประสบการณ์ที่เพื่อนร่วมงานพบเจอมาปรับมาใช้แก้ปัญหาที่งานของตนเอง

ในระดับผู้บริหารต้องมีการพัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และรวมกันให้เป็นหนึ่ง ความสำคัญที่สุดของบริษัทที่จะดำเนินการไปได้ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้บริหาร เพราะมีหน้าที่ทำนโยบาย วางกรอบ แต่จะขับเคลื่อนด้วยการสื่อสารภายในองค์กร จึงต้องมีการประสานงานระหว่างผู้บริหารและพนักงาน ซึ่งผู้ที่จะสามารถประสานงานในส่วนนี้ได้คือผู้บริหารระดับกลาง

๓. ด้านมนุษยสัมพันธ์

ต้องมีการบริหารงานที่เป็นกันเองผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายยึดหลักเสมอภาคและความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ มีการสอบถามถึงสารทุกข์สุกดิบของพนักงาน เมื่อมีปัญหาจากการทำงานควรประนีประนอมกันให้มากที่สุด พยายามจัดกิจกรรมให้บุคลากรมีส่วนร่วมกันเพื่อลด conflict เป้าหมายคือประสิทธิภาพของหน่วยงานเป็นสำคัญ

๔. ด้านการปฏิบัติงาน

๔.๑ การจัดลำดับความสำคัญของงาน ในบางครั้งเกิดปัญหาในการทำงานเมื่อมีงานที่เข้ามา มากจนไม่สามารถทำงานทุกงานให้เสร็จพร้อมๆกันหรือในเวลาใกล้เคียงกันได้ ผู้บริหารที่ยึดหลัก ประชาธิปไตยและความเสมอภาคต้องจัดลำดับความยากง่ายของชิ้นงานและความเร่งด่วนจำเป็นของ งาน หลังจากนั้นจึงแจกจ่ายงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยพิจารณาตามประสบการณ์ ความสามารถและ ความเร่งด่วน รวมถึงความเหมาะสมของตำแหน่งงานให้เกิดความเท่าเทียม เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ในการทำงาน ๔.๒ ตรงต่อเวลา เมื่อผู้บริหารมีความตรงต่อเวลาแล้ว ย่อมเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นการสร้างระเบียบวินัยและค่านิยมที่ดีขององค์กร

๔.๓ ต้องกล้าที่จะเสนอแนะเพื่อพัฒนางาน

ผู้บริหารต้องมีทัศนคติของผู้นำต้องกล้าที่จะเสนอแนะและแนะนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแก้ไขในสิ่ง ที่ผิดและทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาการทำงานและเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรโดยรวมแต่ใน ขณะเดียวกันก็ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนใหญ่กว่ามีความเห็นเช่นไรเกี่ยวกับวิธีการ ปฏิบัติหรือดำเนินงาน และแม้จะรับฟังความเห็นหม่อมมากแล้วนั้นก็ต้องไม่ละเลยความคิดเห็นกลุ่มที่น้อย กว่า เพราะบางครั้งสิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าถูกต้องเหมาะสมอาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องเสมอไป ต้องพิจารณา เป็นรายกรณีไป

๕. ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล

๕.๑ ผู้บริหารต้องแบ่งโครงสร้างภายในขององค์กรหรือฝ่าย การแบ่งโครงสร้างดังกล่าวข้างต้น โดยมติของที่ประชุมโดยเสียงข้างมาก เน้นเรื่องของความรวดเร็ว ความเที่ยงตรง และความมี ประสิทธิภาพ บุคลากรทุกคนต้องมีหน้าที่หลักและต้องทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้ เข้าใจอย่างถ่องแท้ ต้องมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเพราะหากมีการเลือกทำแต่งานที่ชอบหรืองาน ที่ไม่มีความซับซ้อนยุ่งยาก เป็นที่แน่นอนว่าภาระหน้าที่อันหนักอึ้งย่อมตกอยู่กับเพื่อนร่วมงานและเกิด

ความไม่เป็นธรรมในองค์กร ในฐานะผู้บริหารต้องรู้ว่างานชิ้นใดใครเป็นผู้รับผิดชอบ ผู้ที่รับผิดชอบงานนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ งานแต่ละงานมีความซับซ้อนกันหรือไม่ งานชิ้นใดยังไม่มีผู้รับผิดชอบ ปริมาณงานและบุคลากรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่เพียงใด ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้โดยการที่ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจเนื้อหาของงานอย่างถ่องแท้ เพื่อจัดบุคลากรได้อย่างเหมาะสม

๕.๒ การพัฒนาบุคลากร ในฐานะที่เป็นผู้บริหาร ต้องดูแลบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอยู่เสมอ การพัฒนาบุคลากรเป็นหัวใจสำคัญ เนื่องจากองค์กรจะดำเนินกิจการได้อย่างราบรื่นต้องประกอบไปด้วยบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นในแต่ละปีต้องทำแผนพัฒนาบุคลากร มีการอบรมความรู้สัมมนาที่มีประสิทธิภาพ เพราะองค์กรหรือสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยระบบประชาธิปไตยต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถมีความคิดความอ่านที่ดีเพื่อแสดงความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรต่อไป

๕.๓ สนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาก้าวหน้าในอาชีพ สิ่งจูงใจประการหนึ่งซึ่งจะทำให้พนักงานตัดสินใจทำงานในบริษัทอย่างยาวนานเหตุผลอันดับต้นๆคือความก้าวหน้าและความมั่นคง หากผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสที่จะเติบโตได้ตามขีดความสามารถโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ถือเป็นขวัญและกำลังใจที่สำคัญอันก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน เมื่อพนักงานมีขวัญกำลังใจที่ดีผลการดำเนินงานย่อมดีตามไปด้วย

๕.๔ การประเมินผลงานต้องถูกต้องและยุติธรรม การประเมินต้องสามารถแยกให้เห็นว่าพนักงานคนนี้ต่างกับพนักงานคนนั้นอย่างไร ต้องมีหลักเกณฑ์การประเมินที่มีมาตรฐานเดียวกันเพื่อความเที่ยงตรงไม่เลือกปฏิบัติ

๕.๕ การสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีแก่บุคลากร งานจะเดินหน้าหรือไม่ต้องมีพนักงานที่อดทน เข้มแข็งและมีความสุข ผู้บริหารต้องดูแลและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา สอบถามผู้ใต้บังคับบัญชาว่าช่วงนี้เป็นอย่างไร สบายดีหรือไม่ คำพูดที่แสดงความใส่ใจเช่นนี้ผู้บริหารต้องทำให้เป็นปกติ (4)

สรุป

การอยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่งๆต้องมีระบบการปกครองที่ดี สร้างความเสมอภาคและเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้นๆได้แก่ระบบประชาธิปไตย

อนึ่งการทำงานในหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆเปรียบเสมือนเป็นสังคมหนึ่ง ซึ่งต้องการระบบการปกครองที่เป็นระบบระเบียบมีความเสมอภาค และมีความเป็นธรรม การนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในหน่วยงานหรือองค์กรย่อมสร้างความสุขในการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้ผลงานออกมาเป็นที่น่าพอใจและในขณะเดียวกันก็เป็นการรักษาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร

กล่าวได้ว่าในการทำงานไม่ว่าทั้งในภาครัฐและเอกชนต้องมีการนำหลักประชาธิปไตยมาปรับใช้อย่างเคร่งครัดเพื่อความสงบสุขในองค์กร

บรรณานุกรม

กวิฑ วงศ์สุรวัฒน์. หลักรัฐศาสตร์. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 73

<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B0%E0%B8%8A%E0%B8%BB8%98%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B9%84%E0%B8%95%E0%B8%A2>

https://www.ect.go.th/dec/ewt_news.php?nid=71&filename=index

-

http://www.km.nida.ac.th/home/index.php?option=com_content&view=article&id=86:2009-03-09-10-34-55&catid=52:2009-02-22-11-47-04&Itemid=93

